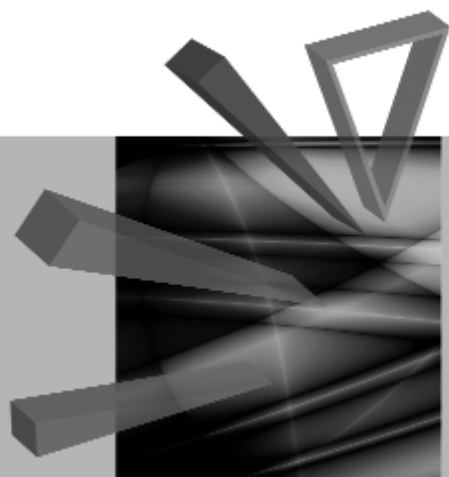

Kształtowanie się nowej przestrzeni w gospodarce globalnej

Redaktorzy naukowi
Stanisław Korenik
Marek Łyszczak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Senacka Komisja Wydawnicza

*Zdzisław Pisz (przewodniczący),
Andrzej Bąk, Krzysztof Jajuga, Andrzej Matysiak, Waldemar Podgórski,
Mieczysław Przybyła, Aniela Styś, Stanisław Urban*

Recenzent

Tadeusz Kudlacz

Redakcja wydawnicza

Barbara Majewska, Rafał Galos

Redakcja techniczna i korekta

Barbara Łopusiewicz

Łamanie

Beata Mazur

Projekt okładki

Beata Dębska

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-150-8

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Krystyna Brzozowska , Partnerstwo publiczno-prywatne w Polsce	11
Jacek Chądryński , Łódź, Łódzkie, Polska – czynniki rozwoju sektora MSP w ocenie studentów kierunku gospodarka przestrzenna UŁ	24
Niki Derlukiewicz , Wybrane przedsięwzięcia wspierające innowacyjność realizowane w Unii Europejskiej w kontekście budowania gospodarki opartej na wiedzy	33
Dariusz Głuszczuk , Krajowy Fundusz Kapitałowy jako źródło finansowania regionalnych procesów innowacyjnych w dobie gospodarki globalnej ...	42
Piotr Hajduga , Międzynarodowe uwarunkowania prawne udzielania pomocy publicznej w Polsce – przypadek specjalnych stref ekonomicznych ...	51
Krzysztof Kolany , Bogusław Póltorak , Ewolucja roli bazylejskich norm nadzorczych w architekturze systemu finansowego	64
Dorota Korenik , Rola banku w kształtowaniu ładu społeczno-gospodarczego regionu	74
Stanisław Korenik , Kontrakt regionalny w Polsce jako źródło finansowania polityki regionalnej – ujęcie retrospektywne	88
Andrzej Łuczyszyn , Integracja europejska w warunkach niestabilności finansowej – elementy wybrane	98
Anna Mempel-Śnieżyk , Problematyka rozwoju lokalnego – kwestie interpretacyjne	110
Katarzyna Miszczak , Procesy globalizacji i internacjonalizacji we współczesnej gospodarce ze szczególnym uwzględnieniem sektora przedsiębiorstw	118
Oğuz Özbek , Rethinking of regional development strategies in Turkey for pre-disaster planning	126
Małgorzata Rogowska , Procesy wzajemnego uczenia się jako istotny czynnik rozwoju regionów w globalizującej się gospodarce	133
Dorota Rynio , Kształtowanie się nowej przestrzeni pod wpływem procesów migracyjnych na przykładzie Polski	139
Miloslav Sasek , Rozwój migracji ludności w Czechach po 1989 roku	149
Ümmügülsüm Ter , Relationship between cultural heritage tourism and sustainability: case of Konya, Turkey	160
Kadriye (Deniz) Topçu , Mehmet Topçu , The effects of new consumption spaces to their environs in the process of constituting urban value	171

Mehmet Topçu, Kadriye (Deniz) Topçu , An evaluation on changing shop values by the effects of pedestrianisation	179
Kinga Wasilewska , Polska przestrzeń bezpieczeństwa wobec narastających zagrożeń	187
Malwina Wrotniak , Obecność banków w projektach realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego	198
Alicja Zakrzewska-Półtorak , Przeobrażenia struktury gospodarczo-przestrzennej województwa dolnośląskiego w latach 2007-2009	205

Summaries

Krystyna Brzozowska , Public-Private Partnership in Poland	23
Jacek Chądzyński , Łódź, Łódź voivodeship, Poland – factors of SME sector development as a result of evaluation by students of Spatial Economy subject at University of Łódź	32
Niki Derlukiewicz , Selected actions supporting innovation taken in the European Union in the context of building knowledge based economy	41
Dariusz Głuszczyk , The National Capital Fund as a source of financing of regional innovation processes in an era of global economy	50
Piotr Hajduga , International law criteria of allocation of state aid in Poland – the case of special economic zones	63
Krzysztof Kolany, Bogusław Półtorak , Evolution of role of the Basel's regulations in the architecture of financial system	73
Dorota Korenik , The role of bank in shaping the socio-economic order of a region	87
Stanisław Korenik , Regional contract in Poland as a source of regional policy financing – retrospective perspective	97
Andrzej Łuczyszyn , European integration in the conditions of financial instability – selected items	109
Anna Mempel-Śnieżyk , Problems of local development – issues of interpretation	117
Katarzyna Miszczak , Processes of globalization and internationalization in modern economy with special attention paid to enterprises sector	125
Oğuz Özbek , Strategie rozwoju regionalnego w Turcji w aspekcie planowania systemu ostrzegania przed katastrofami	132
Małgorzata Rogowska , The processes of interactive learning as a important factor of regions development in globalizing economy	138
Dorota Rynio , Shaping new space under influence of migration processes on the example of Poland	148
Miloslav Sasek , Development of population migration in the Czech Republic after 1989	159

Ümmügülsüm Ter , Związek pomiędzy turystyką kulturalną a stabilnością rozwoju: przypadek miasta Konya, Turcja	170
Kadriye (Deniz) Topçu, Mehmet Topçu , Efekty nowych przestrzeni konsumpcji w procesie tworzenia wartości miejskiej	178
Mehmet Topçu, Kadriye (Deniz) Topçu , Ocena zmieniających się wartości sklepu w wyniku efektów przepływów pieszych	186
Kinga Wasilewska , Polish security space in the face of increasing danger ...	197
Malwina Wrotniak , Participation of banks in public-private partnership projects	204
Alicja Zakrzewska-Póltorak , Transformation of economic and spatial structure of Lower Silesian voivodeship in years 2007-2009	214

Małgorzata Rogowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PROCESY WZAJEMNEGO UCZENIA SIĘ JAKO ISTOTNY CZYNNIK ROZWOJU REGIONÓW W GLOBALIZUJĄCEJ SIĘ GOSPODARCE

Streszczenie: Wiedza, innowacja, ludzka kreatywność stanowią współcześnie podstawę nowej gospodarki, określanej jako gospodarka oparta na wiedzy, napędzana przez wiedzę. W artykule przedstawiono ogólne założenia koncepcji regionu uczącego się, zaproponowanej przez R. Floridę w latach 90. XX wieku i jak się wydaje się, aktualnej również dziś. Liczne publikacje o charakterze naukowym, a także szereg aktywności na płaszczyźnie praktycznej w postaci dokumentów strategicznych poszczególnych obszarów dotyczy właśnie wykształcenia mechanizmów wzajemnego uczenia się, co ma przyczynić się do wzrostu konkurencyjności regionów.

Słowa kluczowe: region uczący się, gospodarka oparta na wiedzy, cicha wiedza.

1. Wstęp

Współczesne procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w coraz większym stopniu uwarunkowane są przez szereg przenikających się czynników, które mają charakter niematerialny. Są to wiedza, innowacja, ludzka kreatywność, które stanowią podstawę nowej gospodarki, określanej jako gospodarka oparta na wiedzy, napędzana przez wiedzę. Państwa, regiony, firmy, organizacje wykazujące się najszybszym tempem wzrostu to te, które najlepiej generują i wdrazają wiedzę. W efekcie współwystępujące procesy globalizacji i dematerializacji czynników rozwoju prowadzą do dywergencji. Pogłębia się bowiem różnica pomiędzy regionami, które lepiej odpowiadają na uwarunkowania rozwoju, a tymi, którzy nie w pełni wykorzystują swoje zasoby.

Wobec tych nowych uwarunkowań państwa narodowe stają się mniej wydajne w organizowaniu działalności człowieka i pobudzaniu jego ekonomicznej aktywności. Państwa, jak twierdzi R. Florida, stanowią tylko mało znaczące obszary, w których zachodzą przepływy, i nie stanowią istotnej społeczności o wspólnym interesie ekonomicznym. Na globalnej mapie świata tymi obszarami, które liczą się najbardziej, są regiony, stanowią one bowiem naturalne strefy ekonomiczne, wykształcone w procesach historycznych. Są one związane z globalną gospodarką poprzez sieć

handlu, eksportu oraz inwestycji. Regiony zazwyczaj zawierają optymalną liczbę ludzi, aby z jednej strony, wykształcić powiązania ekonomiczne i wspólny interes, z drugiej, aby uzasadnić istnienie infrastruktury komunikacyjnej i powiązań transportowych pozwalających uczestniczyć w procesach globalnych [Florida 1995, s. 531].

2. Koncepcja regionu uczącego się

We współczesnych uwarunkowaniach rozwoju regionalnego zwraca się uwagę na konieczność współpracy wielu aktorów na szczeblu regionalnym (samorządu, administracji rządowej, uniwersytetów, izb gospodarczych, przedsiębiorstw, jednostek badawczo-rozwojowych), które funkcjonują w sieci silnych, elastycznych powiązań i są otwarte na procesy uczenia się w skali inter- i intraregionalnej [Hassink 2004].

Jak twierdzi Lundvall, koncepcja regionu uczącego się dotyczy przyspieszenia procesów przyswajania wiedzy i jednoczesnego jej zapominania. Pojedyncze podmioty i instytucje zmuszone są coraz częściej odnawiać swoje kompetencje (poprzez uczenie się), ponieważ problemy, którym muszą stawiać czoło, zmieniają się coraz szybciej. Ponadto zachodzące zmiany dotyczą coraz większej liczby podmiotów, które muszą się do nich dostosować. To, co decyduje o sukcesie, nie jest więc wypadkową dostępu do wyselekcjonowanej, specjalistycznej wiedzy, ale następstwem chaotycznego uczenia się i zapominania (albowiem stara wiedza utrudnia akumulację nowej). Bardzo wąsko określone umiejętności mogą w niektórych przypadkach nawet utrudniać osiągnięcie sukcesu ekonomicznego.

Wiedza zawsze stanowiła podstawę rozwoju, jednak coś w niej się zmieniło, dlatego dziś tak wydatnie podkreśla się jej znaczenie w procesach rozwoju. W historii możemy bowiem wskazać okresy, w których świat przechodził istotne przeobrażenia, w których wzrosła potrzeba wiedzy i jej wdrażania. Z jednej strony zachodzące współcześnie procesy rozwoju pozwoliły na przyswajanie informacji, ekspertyz, technologii w szybszym tempie i po niższych kosztach niż w przeszłości (na niespotykaną dotąd skalę). Z drugiej strony postęp technologiczny, który miał miejsce w ostatnim dwudziestolecu XX wieku, pozwolił na produkcję, transmisję i przechowywanie informacji dzięki rozwojowi technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT) [Archibugi, Lundvall 2001, s. 2 i n.]. Rozwój ICT był momentem przełomowym, przyczynił się bowiem do zintensyfikowania procesów globalizacji i uczenia się, co zadziało jak koło napędowe i zainicjowało kolejne procesy. Jak wskazuje M. Castells, techniki informacyjne są dla nowych zachodzących dziś przemian tym, czym nowe źródła energii dla wcześniejszych rewolucji przemysłowych. Tym, co wyróżnia obecną rewolucję techniczną, nie jest centralna rola wiedzy i informacji, lecz zastosowanie wiedzy i informacji do generowania nowej wiedzy oraz urządzeń do przetwarzania i przesyłania informacji, sprzęgnięte w kumulujące się oddziaływania pomiędzy wiedzą a jej użyciem [Castells 2007, s. 45].

W społeczeństwie sieciowym, charakteryzującym współczesne procesy społeczno-ekonomiczne, kapitał, informacje, innowacje przemieszczają się szybciej niż w rzeczywistej przestrzeni geograficznej. To powoduje, że globalizująca się gospodarka staje się hiperaktywna, co prowadzi do zmiany postrzegania czasu i miejsca. Miejsce (miasto, region) nadal jednak tworzy ramy fizycznej przynależności, stanowi podstawę ludzkich interakcji i jest forum wymiany doświadczeń i wiedzy.

Kategorię region uczący się (*the learning region*) zaproponował R. Florida w roku 1995 w artykule *Toward the learning regions* [Florida 1995, s. 527-536]. Podejście to odnosi się do fenomenu przyspieszonego procesu rozwoju społeczno-gospodarczego i próbuje wyjaśnić wzrost konkurencyjności poszczególnych obszarów poprzez model kolektywnego i instytucjonalnego uczenia się. Regiony uczące się mają cechy marszałowskiego dystryktu przemysłowego, gdyż są one w praktyce jego wyższym stadium rozwoju, bardziej od niego elastycznym, ponieważ stale się zmieniają, tworząc radykalne innowacje technologiczne, zdobywając nowe rynki [Korenik 2007, s. 201].

Za R. Floridą można wskazać, że region uczący się ma kilka niezbędnych płaszczyzn, są to [Florida 1995, s. 532 i n.]:

- infrastruktura produkcyjna – podstawę stanowią sieci przedsiębiorstw produkujących dobra i usługi,
- infrastruktura w postaci jakości kapitału ludzkiego (kreatywności),
- infrastruktura komunikacji i informacji,
- infrastruktura *governance* – regulująca zasady i standardy, również te o charakterze nieformalnym, które regulują zachowania pomiędzy przedsiębiorstwami, a także między przedsiębiorstwami a administracją i innymi podmiotami regionalnymi.

Za R. Hassink można wskazać płaszczyzny powstawania regionu uczącego się [Hassink 1997, s. 159 i n.]:

- płaszczyzna mikro – obserwowane są relacje pomiędzy uczeniem się organizacji a uczeniem się regionu,
- płaszczyzna makro – uczenie się prowadzi do przemian ekonomicznych i społecznych w regionie,
- płaszczyzna mezzo – obserwuje się inter- i intraregionalne procesy uczenia się władz regionalnych, polityków, przedsiębiorstw.

W takim układzie koncepcja regionu uczącego się nawiązuje to koncepcji uczącej się organizacji. Region jest płaszczyzną, w której wykształca się specyficzna kultura uczenia się, a wraz z procesami decentralizacji i upodmiotowienia społeczności regionalnych wytwarzają się liczne relacje i powiązania o charakterze poziomym (sieci). Głównymi aktorami w tym procesie stają się organizacje edukacyjne i małe średnie przedsiębiorstwa. Aby wytworzyć regionalną kulturę uczenia, musi zaistnieć współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami a podmiotami edukacyjnymi oraz inicjowanie powiązań sieciowych między nimi. Procesy innowacyjne decydujące o innowacyjności przedsiębiorstw powinny powstawać w wyniku interakcji

z innymi podmiotami, a więc w wyniku uczenia się poprzez interakcję (współpraca przestrzenna) [Fic, *Wspieranie...*]. Poprzez interakcje powstaje najbardziej wartościowa wiedza – niedająca się skodyfikować – wiedza ukryta (*tacit knowledge*). Ponieważ nie daje się łatwo przetransponować do innych organizacji, jest wiedzą najbardziej pożądaną, na której opiera się przewagę konkurencyjną. Firmy i regiony, które odniosły sukces, pilnie strzegą tej wiedzy.

Region tradycyjny przekształca się więc w region uczący się poprzez tworzenie sieci, zmianę struktury zatrudnienia i jakości kapitału ludzkiego, a także infrastrukturę informacyjną i komunikacyjną zorientowaną globalnie, która staje się najważniejszą składową rozwoju.

Teoria regionu uczącego się nie jest pierwszą, która zwraca uwagę na te kwestie. Można również wskazać koncepcję Portera [1990], która podkreśla znaczenie lokalnych powiązań między przedsiębiorstwami dla wzmacniania ich konkurencyjności w szerszej skali przestrzennej. Lundvall i Johnson [1994] zauważają, że skoro wiedza jest najważniejszym zasobem w nowej gospodarce, to uczenie się stanowi najważniejszy proces. Taką tezę wspomniani autorzy połączyli z innowacją rozumianą jako interaktywne uczenie się, w opozycji do bardziej jednostronnego transferu wiedzy, technologii i kompetencji. Istotnym aspektem jest więc rozwijanie infrastruktury umożliwiającej wzajemne uczenie się. Skoro więc interaktywne uczenie się uznawane jest za podstawę procesu innowacji, staje się również najistotniejszym składnikiem strategii zmierzających do zwiększania innowacyjności gospodarki. Według Asheim należy dążyć do wspierania organizacji „uczących się”, które wspierają uczenie się wszystkich jej członków i mają zdolność do ciągłego przekształcania się, a w związku z tym dostosowywania do stale zmieniającego się środowiska poprzez rozwój innowacji. Takie organizacje muszą polegać na silnym zaangażowaniu pracowników, horyzontalnej współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami w ramach powiązań sieciowych oraz interaktywnych systemach innowacji przede wszystkim na szczeblu regionalnym. To wraz z niezbędnymi zmianami o charakterze organizacyjnym i instytucjonalnym na różnych szczeblach (od lokalnego do krajowego) doprowadzi do upowszechnienia się regionów „uczących się”. Amin i Thrift [1994] wykorzystują koncepcję instytucjonalnej gęstości (*institutional thickness*) do zrozumienia rozwoju nastawionych na współpracę, elastycznych organizacji „uczących się”. W tej koncepcji podstawą rozwoju i konkurencyjności jest budowanie relacji opartych na zaufaniu i współpracy między różnymi instytucjami i ustanowienie innowacyjnego środowiska [Normann, *Can regions...*].

Niektórzy badacze (Asheim, Dunford) wskazują, że nie ma wystarczających dowodów, że środowisko regionalne (*regional milieu*) ma większe znaczenie w procesach przyswajania wiedzy niż skala krajowa. Sukcesy niektórych środowisk innowacyjnych to efekt zarówno lokalnych działań, jak i odpowiednio prowadzonej polityki państwa (Finlandia) [Sotarauta, Hukinnen, *Nordic...*]. Większość koncepcji powstałych po drugiej wojnie światowej (w tym teoria bazy ekonomicznej, geograficznych centrów wzrostu, nowa teoria handlu) zakładała, że niezbędna jest pomoc

państwa dla słabiej rozwijających się regionów. W teoriach tych zakłada się jednak, że pomoc ta ma być skierowana przede wszystkim na aktywowanie wewnętrznego potencjału regionów, wspierając rozwój czynników społecznych, ekonomicznych, instytucjonalnych.

3. Zakończenie

Określenie regionu uczącego się (*the learning region*) zaproponowane przez Floridę podkreśla znaczenie potencjału endogenicznego, nawiązuje do społeczeństwa informacyjnego oraz innowacji i eksponuje znaczenie wiedzy, informacji, a także kapitału intelektualnego w tworzeniu przewagi konkurencyjnej regionów w globalizującej się gospodarce regiony uczące się są istotnym źródłem innowacji, należą do „wygrywających” w globalnej gospodarce, wymagają jednak od podmiotów – zarówno sfery realnej, jak i regulacji – aktywnego uczestniczenia w procesie tworzenia wiedzy oraz ciągłego uczenia się. Społeczeństwo wiedzy stwarza warunki do tworzenia kreatywnych miast, regionów, które charakteryzują się stale zachodzącymi procesami samoorganizacji. Nieodzownym elementem ich dalszego rozwoju staje się kumulatywny proces uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*).

Koncepcja regionu uczącego się i szerzej gospodarki uczącej się jest koncepcją, która w ciekawy sposób odzwierciedla zachodzące współcześnie procesy społeczno-ekonomiczne. Koncepcja ta tłumaczy przyczyny sukcesu wybranych regionów w ostatniej dekadzie XX wieku. To, że uczenie się i na tej podstawie budowanie przewagi konkurencyjnej jest dziś niezbędnym uwarunkowaniem rozwoju przedsiębiorstw, a także poszczególnych obszarów, nie powinno nikogo dziwić. Jednak założenie, że taka strategia może zawsze zakończyć się sukcesem jest bardzo wątpliwe. Współczesna gospodarka charakteryzuje się bowiem silnym spolaryzowaniem i podziałem na zwycięzców i przegranych, tak więc strategia uczenia się i przegrania też jest możliwa, ponieważ ostateczny sukces zależy od bardzo wielu przenikających się uwarunkowań.

Literatura

- Amin A., Thrift N., *Globalization, institutions, and regional development in Europe*, Oxford University Press, Oxford 1994,
- Archibugi D., Lundvall B.A., *The Globalizing Learning Economy*, Oxford University Press, New York 2001.
- Castells M., *Społeczeństwo sieci*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Fic M., *Wspieranie międzynarodowego uczenia się od siebie – rola klastrów i regionów wiedzy*, <http://mikro.univ.szczecin.pl/bp/pdf/75/7.pdf>, 10.10.2011.
- Florida R., *Toward the learning regions*, „Futures” 1995, vol. 27, no. 5.
- Hassink R., *Die Bedeutung der Lehrenden Region für die regionale Innovationsförderung* „Geographische Zeitschrift” 1997, vol. 2/3.

- Hassink R., *The Learning Policy. A Policy Concept to Unlock Regional Economies From Path Dependency?* 2004, citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download? 10.10.2011.
- Korenik S., *Miejsce region uczącego się w gospodarce informacyjnej*, [w:] A. Szewczyk (red.), *Problemy społeczeństwa informacyjnego*, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
- Lundvall B.A., Johnson B., *The learning economy*, „Journal of Industry Studies” 1(2), 1994.
- Normann R., *Can regions learn? Critical assessment of regions as arenas for regional development*, AI & Soc 2005, 19, s. 522 i n., <http://www.springerlink.com/content/w34v57j587340521/fulltext.pdf>, 10.10.2011.
- Porter M., *The competitive advantage of nations*. Macmillan, London 1990.
- Sotarauta M., Hukinen J., *Nordic Perspectives on Process-Based Regional Development Policy*, <http://www.nordregio.se/filer/Files/r0203p7-28.pdf>, 10.10.2011.

THE PROCESSES OF INTERACTIVE LEARNING AS AN IMPORTANT FACTOR OF REGIONS DEVELOPMENT IN GLOBALIZING ECONOMY

Summary: Knowledge, innovation and human creativity (intangible assets) are nowadays considered an important base for creating new economy commonly described as a knowledge-based economy or knowledge-driven economy. In such development condition a concept created by Richard Florida in the middle of the 90s of the XX century called learning regions is still interesting and topical. A lot of scientific publications as well as strategic documents prepared by certain regions call for creating a mechanism for interactive learning (among entrepreneurs and via educational sector) which will result in the increase of regional competitiveness.